

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงบำบัดเพื่อประโยชน์แบบมีส่วนร่วมในเขตภาคเหนือตอนบน” มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของพื้นที่/แหล่งกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงบำบัดเพื่อประโยชน์ได้ในเขตภาคเหนือตอนบน 2) เพื่อประเมินความพร้อมของพื้นที่ในการเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงบำบัดเพื่อประโยชน์ และ 3) เพื่อจัดทำข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงบำบัดเพื่อประโยชน์ที่สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงบำบัดเพื่อประโยชน์ได้ ทำการค้นหาพื้นที่/องค์กร/ชุมชนด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก ได้พื้นที่/องค์กร/ชุมชนที่มีความสนใจจำนวน 16 แห่ง เก็บข้อมูลความต้องการของพื้นที่/องค์กร/ชุมชนด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทำการประเมินความพร้อมของพื้นที่ฯโดยใช้วิธีการประเมินองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 7 A โดยผู้เชี่ยวชาญ และทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงบำบัดเพื่อประโยชน์ด้วยหลักการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และหลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 5 S และ 5 E

ผลการศึกษาด้านความต้องการขององค์กร/ชุมชนพบว่าความต้องการของตัวองค์กรมี 4 ประเด็นคือ 1) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการจัดทำสื่อเผยแพร่ผลงานขององค์กร/หน่วยงาน 2) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการสอนภาษาแก่เจ้าหน้าที่ขององค์กร/หน่วยงาน 3) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการก่อสร้างซ่อมแซมอาคารขององค์กรหน่วยงาน 4) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการบริการสิ่ง ส่วนความต้องการของคนในชุมชนในพื้นที่ทำงานของหน่วยงาน/องค์กร มี 8 ประเด็นคือ 1) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการพัฒนาอาชีพในชุมชน 2) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการก่อสร้างสาธารณูปโภคของชุมชน 3) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชน 4) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการสอนภาษาแก่โรงเรียนในชุมชน 5) ความต้องการความช่วยเหลือด้านงานสาธารณสุข 6) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการบริการสิ่งของ 7) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการฟื้นฟูวัฒนธรรม 8) ความต้องการความช่วยเหลือด้านการเป็นอาสาสมัครอ่านหนังสือให้แก่คนในชุมชน

ด้านความพร้อมพบว่าองค์กร/ชุมชนแต่ละแห่งมีระดับความพร้อมที่แตกต่างกันโดยสามารถแบ่งกลุ่มองค์กร/พื้นที่ตามระดับความพร้อมเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่มีความพร้อมสูง 2) กลุ่มที่มีความพร้อมปานกลาง และ 3) กลุ่มที่มีความพร้อมระดับเริ่มต้น ในภาพรวมพื้นที่/องค์กร/ชุมชน มีจุดแข็งด้านการมีสถานที่ท่องเที่ยวและการมีกิจกรรมบำบัดเพื่อประโยชน์ที่น่าสนใจ สามารถนำไปใช้ในการทำการตลาดได้ ส่วนจุดที่ควรปรับปรุงจะเป็นเรื่องบริการข้อมูลเสริมสำหรับการท่องเที่ยวรวมถึงด้านการบริหารจัดการในพื้นที่ที่ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์เข้าไปช่วยดำเนินงานในพื้นที่ที่มีความพร้อมระดับปานกลางและระดับเริ่มต้น

ด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ได้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ทั้งสิ้น 16 แหล่ง คือ 1) มูลนิธิอุ่นใจ 2) มูลนิธิกระจกเงา 3) ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต เชียงดาว 4) มูลนิธิหยดธรรม 5) โครงการพัฒนาที่สูง 6) โครงการแสงเทียน 7) โรงเรียนพร้าวผู้สูงอายุ 8) ชุมชนบ้านหัวทุ่ง 9) สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาในประเทศไทย 10) สมาคมพัฒนาการศึกษาแม่ฮ่องสอน 11) ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต อ.ปาย 12) คาราวานนอนหนังสือ 13) องค์กรสาธารณประโยชน์ PSC 14) Move Lanna อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ 15) Thailand Experiences อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ และ 16) Volunteer at Pai by บ้านน้ำฮูโฮมสเตย์ ซึ่งองค์กรเหล่านี้ได้รวมตัวกันทำงานเป็นเครือข่ายในนาม “เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ภาคเหนือตอนบน” ได้ผลิตภัณฑการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ในลักษณะโปรแกรมการท่องเที่ยวของเครือข่ายจำนวน 8 โปรแกรม ได้แก่ 1) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาอาชีพชุมชน 2) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อก่อสร้างซ่อมแซมสาธารณูปโภค 3) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อสอนหนังสือ 4) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อช่วยทำสื่อ 5) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 6) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อช่วยงานสาธารณสุข 7) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อการบริจาคของ 8) โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อการฟื้นฟูวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีโปรแกรมขององค์กรที่มีความพร้อมสูงเป็นโปรแกรมระยะสั้น 3-7 วัน จนถึงโปรแกรมระยะ 2 – 12 สัปดาห์อีกด้วย

ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงทิศทางการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ที่เปลี่ยนไปเช่น ลักษณะความต้องการความช่วยเหลือของชุมชนจะมุ่งความยั่งยืนมากขึ้น ระยะเวลาในการเข้ามาบำเพ็ญประโยชน์ของนักท่องเที่ยวจะสั้นลง เป็นต้น ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์ทุกภาคส่วนควรติดตามทิศทางการท่องเที่ยวรูปแบบนี้และมีการเตรียมพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นทุกเวลา

Abstract

This research project aims to 1) identify needs of local non-profit organizations and communities which can become a volunteer tourism destination; 2) assess readiness of local non-profit organizations and communities intending to be a volunteer tourism destination; and 3) develop volunteer tourism destination data and tourism product. The snowball sampling technique was used in the selection of local non-profit organizations and communities. The needs of local non-profit organizations and communities were collected by using structured interview technique. Voluntourism readiness of the local non-profit organizations and communities was assessed by five experts looking at the Seven A's of tourism: Attraction, Accessibility, Activity, Amenity, Accommodation, Ancillary service and Administration. Participatory action research technique and the principle of 5 S (Safety, Security, Sanitation, Satisfaction, and Service) and 5 E (Education, Entertainment, Excitement, Expertise and Experience) were used in the development of volunteer tourism destination data and product.

The results are as follows: there are four major needs of the local NGO organizations: 1) the need for help in media production, 2) the need for language teaching to their staff, 3) the need for building or renovating their infrastructure, 4) the need for donation of necessary equipment. The local communities have eight major needs: 1) the need for career development, 2) the need for infrastructure building, 3) the need for helps in environmental conservation 4) the need for language teaching to students, 5) the need for help in medical care and public health, 6) the need for donation of basic needs, 7) the need for helps in local cultural revitalization and 8) the need for book reading staff for local people.

In terms of readiness, it was found that different organizations and communities had different level of readiness. The organizations/communities can be divided into three group based on their readiness level: high level of readiness, intermediate level of readiness and starter level of readiness. Attraction and activity are strengths of most organizations/communities. However, they still need to improve their information service and staff need to be trained on how to organize a

good voluntourism activity. Those in the intermediate and the starter group needs the experienced staff from the high group to be their mentors.

There were 16 organizations/communities participating in the study. They are 1) Warmheart Foundation 2) Mirror Foundation 3) Life Development Center, Chiang Dao 4) Dhamma Drops Foundation 5) Upland Holistic Development Project 6) The Candle Life Project 7) Phrao Seniors School 8) Ban Hua Tung, Chiang Dao 9) Inter Mountain Peoples Education and Culture in Thailand Association 10) Maehongson Education Development Association 11) Life Development Center, Pai 12) Always Reading Caravan 13) Partnership Sharing Community 14) Move Lanna 15) Thailand Experiences 16) Volunteer at Pai by Ban Nam Hoo Homestay. These organizations and communities worked together as a network called “Upper Northern Thailand’s Voluntourism Network (UNTV-Network). The network developed eight voluntourism programs: 1) Career/Profession Development Program 2) Building / Repairing / Renovation Program 3) In-style Teaching Program 4) Creative Media Production Program 5) Environmental Conservation Program 6) Wonderful Medical / Healthcare Program 7) The Worthy Donation Program and 8) Cultural Revitalization Program

The study results revealed some changes in voluntourism. Local communities tend to need for more sustainable activities. The length of stay of the voluntourist tend to be shorter. Therefore, stakeholders in the industry should keep an eye on the trend closely and prepare for the changes which can happen at any time.